

توسعه پوشش‌های بیمه‌ای

در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی

دکتر مسعود درخشانی*

ماده اولیه نفت و گاز و پتروشیمی ترکیبات هیدروکربوری است و طیف گسترده‌ای از عملیات در این صنایع تحت شرایط فشار بالا و حرارت بالا انجام می‌گیرد. از این رو اشتغال، انفجار و انتشار مواد سمی، زنجیره عملیات در نفت و گاز و پتروشیمی را به طور مستمر تهدید می‌کند. سرمایه‌های کلانی که در این صنایع در معرض ریسک‌های بالا قرار دارند و خسارات سنگین ناشی از بروز حادثه هم به لحاظ مالی و هم از دیدگاه ملاحظات زیست محیطی، توسعه پوشش‌های بیمه‌ای را در این صنایع ضروری می‌سازد. اهمیت این مسئله در شرایط کنونی که صنعت بیمه ما در معرض تحریم‌های خارجی قرار دارد دو چندان می‌باشد.

در این مقاله، بعد از مروری کوتاه بر ماهیت و گستردگی ریسک‌های موجود در بخش‌های مختلف صنایع نفت و گاز و پتروشیمی مشتمل بر اکتشاف، تولید و توسعه میادین نفت و گاز، انتقال از طریق خطوط لوله و حمل‌ونقل دریایی، جاده‌ای، ریلی، ذخیره‌سازی، پالایش و توزیع فرآورده‌ها، به راهکارهای توسعه پوشش‌های بیمه‌ای در این صنایع پرداخته و بر این نکته تأکید شده است که ضروری است اولاً- صنعت بیمه در کشور ما با ریسک‌های موجود در زنجیره عملیات این صنایع آشنایی بیشتری کسب کند و با تقویت کنسرسیوم‌هایی از شرکت‌های بیمه‌ای داخلی بتواند توان مالی و فنی خود را برای ارائه پوشش‌های بیمه‌ای برای این ریسک‌ها تقویت نماید و ثانیاً- صنایع نفت و گاز و پتروشیمی نیز ضمن تأکید بر خود بیمه‌گری^۱، با توان و ظرفیت‌های مالی و فنی شرکت‌های بیمه داخلی بیشتر آشنا شوند؛ زیرا که توسعه پوشش‌های بیمه‌ای در این صنایع در گرو تعامل هر چه عمیق‌تر و گسترده‌تر شرکت‌های بیمه‌ای و صنایع نفت و گاز و پتروشیمی است تا بدین وسیله بتوان ریسک‌های موجود را بهتر و دقیق‌تر شناخت و ابزارهای لازم برای مدیریت آن را به صورت نوآوری‌هایی در ارائه خدمات بیمه‌ای توسط شرکت‌های بیمه‌ای داخلی فراهم آورد. چنین تعامل سازنده‌ای شرط لازم برای توفیق در بازارهای جهانی بیمه جهت یافتن نرخ‌ها و ایجاد شرایط مطلوب برای اتکایی خارجی است.

مقدمه

«عدم اطمینان از انحراف نتایج حاصل از یک رخداد از مقادیر مورد انتظار در آینده» یکی از تعاریف معتبری است که برای ریسک بیان شده است. تمرکز این تعریف بر آسیب‌های بالقوه‌ای است که حاصل یک رخداد آتی می‌باشد. این آسیب‌ها می‌تواند به صورت بروز هزینه باشد و یا آنکه از عدم توفیق در کسب منافع ناشی شده باشد. ریسک را گاهی به انواع سوداگرانه و مخاطره‌آمیز تقسیم‌بندی می‌کنند. شرط‌بندی را می‌توان نوعی ریسک سوداگرانه به شمار آورد، زیرا طرفین تنها به سودآوری می‌اندیشیدند و حاضرند برای کسب سود، هزینه از پیش تعیین شده‌ای را متحمل شوند، حال آنکه در ریسک‌های مخاطره‌آمیز فقط به امکان بالقوه زیان توجه می‌شود.

به عنوان مثال، خطر شکست ماشین‌آلات و تجهیزات از مصادیق ریسک‌های مخاطره‌آمیز به شمار می‌آید. علی‌رغم این استدلال که فرصت‌های سودآوری در ریسک‌های مخاطره‌آمیز معمولاً مدنظر سرمایه‌گذار نمی‌باشد.

اما می‌توان گفت که آرامش خاطری که حاصل سرمایه‌گذاری در تأمین امنیت است در واقع می‌تواند نوعی منفعت تلقی شود.

روش‌های کلاسیک برخورد با ریسک را می‌توان به سه دسته تقسیم نمود: کاهش ریسک، پذیرش ریسک و انتقال ریسک. بدیهی است که قلمرو کاهش ریسک و پذیرش آن بسیار محدود است. زیرا این امر به شرایط و مقتضیات درون سازمانی بستگی دارد. تنظیم، تدوین و اجرای نظام‌نامه‌های Health Safety and Environment (HSE) در مراحل مختلف عملیات در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی نمونه‌ای از اقدامات لازم در راستای کاهش ریسک به شمار می‌آید.

این در حالی است که در عملیات پیچیده نفت و گاز در حوزه‌های اکتشاف و یا توسعه میادین و یا در بسیاری از حوزه‌های پالایش و پتروشیمی چه بسا نتوان ریسک‌های مرتبط را به کمک مدل‌های آنالیز ریسک ارزیابی نمود و لذا صرفاً به توصیه‌های کارشناسان متخصص در این زمینه اکتفا می‌شود. این امر به معنای پذیرش ریسک است.

انتقال ریسک به بیرون از سازمان از طریق انعقاد قرارداد با سازمان‌های متخصص در ارزیابی پوشش ریسک، یکی از راهکارهای برخورد با ریسک به شمار می‌آید که به موازات توسعه دانش آنالیز ریسک بر وسعت خدمات ارائه شده در این قالب افزوده می‌شود و تحولات پویا در شرایط اقتصادی و محیطی فعالیت‌های نفت و انرژی را در سازوکارهای انتقال ریسک به نحو مؤثری متبلور می‌سازد.

آنچه در این مقاله به آن می‌پردازیم مسائل و چالش‌های مرتبط با انتقال ریسک‌های موجود در پروژه‌های نفت، گاز و پتروشیمی هم از منظر صنعت بیمه و هم به لحاظ مسائل مرتبط در این صنایع می‌باشد. پیش از پرداختن به موضوع، به طور خلاصه مروری بر زنجیره عملیات در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی خواهیم داشت و ریسک‌های موجود و لزوم پوشش ریسک در این صنایع را به اجمال بررسی خواهیم کرد.

* عضو هیئت دانشکده اقتصاد دانشگاه علامه طباطبایی و مدیر دوره دکترای اقتصاد و نفت و گاز

ریسک‌های موجود در زنجیره عملیات در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی

زیادی برخوردارند از یک سو و مسائل و چالش‌های صنعتی بیمه کشور در حوزه نفت و انرژی از سوی دیگر سبب شده است که علی‌رغم سهم بالای این صنایع در ایجاد ارزش افزوده و برخورداری از سهم قابل توجه از تولید ناخالص داخلی، سهم پوشش‌های بیمه‌ای در آنها به مراتب کمتر از انواع دیگر بیمه‌های موجود در کشور باشد. در ادامه این مقاله، به چالش‌های صنعت بیمه کشور در حوزه بیمه‌های نفت و انرژی می‌پردازیم و سپس به مسائل و مشکلات صنایع نفت، گاز و پتروشیمی در بهره‌گیری کافی از پوشش‌های بیمه‌ای داخلی اشاراتی خواهیم داشت.

ویژگی ریسک‌های موجود در عملیات صنایع نفت، گاز و پتروشیمی

در راستای مدیریت ریسک در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی ابتداء ریسک‌های موجود شناسایی شده و پس از طبقه‌بندی آنها به کمی‌سازی و ارزیابی خسارت‌های ناشی از وقوع حوادث و سپس کنترل ریسک‌ها مبتنی بر صرفه‌های اقتصادی پرداخته می‌شود. همان‌طور که پیشتر اشاره نمودیم ماده اولیه صنایع نفت، گاز و پتروشیمی ترکیبات هیدروکربوری است و طیف گسترده‌ای از عملیات در این صنایع به ویژه در پالایشگاه‌ها و پتروشیمی تحت شرایط فشار بالا و حرارت بالا برای موادی با خواص تبخیری و قابلیت اشتغال‌زایی انجام می‌گیرد، از این رو اشتعال، انفجار و انتشار مواد سمی، زنجیره عملیات در نفت و گاز و پتروشیمی را به طور مستمر تهدید می‌کند. سرمایه‌های کلانی که در این صنایع در معرض ریسک‌های بالا قرار دارند و خسارات سنگین ناشی از بروز حادثه، به لحاظ مالی و از دیدگاه ملاحظات زیست محیطی، توسعه پوشش‌های بیمه‌ای را در این صنایع ضروری می‌سازد.

خسارات وارد شده ناشی از بروز حادثه را می‌توان به صورت خسارات مالی^۸ و بدنی^۹ تقسیم بندی نمود که خسارات مالی شامل خسارات مستقیم^{۱۰} و غیرمستقیم^{۱۱} است. توقف در تولید^{۱۲} و در نتیجه خسارت عدم‌النفع^{۱۳} و از دست دادن بازار فروش و عدم‌النفع در بلندمدت^{۱۴} مانند هزینه‌های بیکاری شاغلان در بخش آسیب دیده و خسارت‌های ناشی از صدمات وارده به اموال اشخاص ثالث و عدم‌النفع اموال اشخاص ثالث از خسارات غیرمستقیم به شمار می‌آید. بخشی از ریسک‌های موجود در این صنایع را می‌توان به صورت ریسک‌های مشترک طبقه‌بندی کرد. این گونه ریسک‌ها را معمولاً به ریسک‌های حاصل از خطرات طبیعی و یا خطا در طراحی و مهندسی فرآیند تقسیم می‌کنند. ریسک وقوع زلزله، سیل، طوفان، صاعقه و نظایر آن از مصادیق خطرات طبیعی به‌شمار می‌آید. ریسک‌های مرتبط با اشتباه در طراحی و مهندسی از اهمیت زیادی برخوردار است. به عنوان مثال، به‌کارگیری موادی از جنس نامناسب با محتویات خطوط انتقال از مواردی است که سبب ایجاد مشکلاتی نظیر خوردگی‌های یکنواخت یا موضعی می‌گردد که در واقع از مهمترین ریسک‌های موجود در خطوط انتقال به‌شمار می‌آید. به هر حال نباید فراموش کرد که مهم‌ترین مصادیق در ریسک‌های فرآیند شامل آتش‌سوزی و انفجار^{۱۵} است.

در مجموع می‌توان گفت که وقوع حوادث سنگین پس از حادثه، پیچیدگی بالای فنی، پتانسیل بالقوه حادثه‌پذیری، سرمایه‌بری پروژه‌های نفت، گاز، پتروشیمی و لذا انباشت سرمایه‌های در معرض خطر در یک منطقه به سبب ماهیت فرآیندی زنجیره عملیات به ویژه با توجه به تغییرات سریع دانش فنی از ویژگی‌های ریسک‌های صنایع نفت، گاز و پتروشیمی در زنجیره عملیات محسوب می‌شود.

مدیریت ریسک در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی

عوامل لازم برای مدیریت ریسک در صنایع مزبور شامل دستورالعمل‌ها^{۱۶} و نظارت مداوم بر اجرای صحیح آنها می‌باشد. بخش یگری از مدیریت ریسک شامل پیشگیری می‌باشد که لازمه آن تبیین خطرات موجود در زنجیره عملیات است. تعیین ارزش دارایی‌های در معرض خطر به منظور کنترل ریسک و یا انتقال آن به شرکت‌های بیمه‌ای از دیگر مواردی است که در حوزه مدیریت ریسک صورت می‌پذیرد که مبتنی بر روش‌های محاسبه (EML)^{۱۷} برای خسارات، شکست ماشین آلات یا عدم‌النفع تجاری و توقف در تولید و یا محاسبه حداکثر خسارت احتمالی (MPL)^{۱۸} می‌باشد.

استفاده از بیمه‌نامه‌های جامع در پروژه‌های نفت، گاز، پتروشیمی در حال ساخت در قالب بیمه‌نامه‌های تمام خطر نصب (EAR) تمام خطر پیمانکاران (CAR)،

اکتشاف، تولید، انتقال، ذخیره‌سازی نفت خام، پالایش، ذخیره‌سازی مایعات گازی و فرآورده‌ها، حمل‌ونقل نفت خام و فرآورده‌ها از طریق ریلی، جاده‌ای و دریایی، از حلقه‌های اساسی در زنجیره عملیات در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی می‌باشد که همواره با ریسک‌های جدی مواجه بوده و هست. از عدم اطمینان‌های مرتبط با عملیات توسعه و تولید، ذخیره‌سازی و انتقال نفت از میادین نفتی همگی از مصادیق انواع ریسک‌های موجود در زنجیره عملیات نفتی می‌باشد. به این موارد می‌توان ریسک‌های ناشی از تغییرات آبی قیمت نفت خام، استفاده از فناوری‌های نوین و مانند آن را نیز اضافه نمود.

در حوزه اکتشاف، معمولاً می‌توان عملیات اکتشافی را به دو حوزه نواحی خشکی و مناطق دریایی تقسیم کرد که ریسک‌های موجود در مناطق دریایی به ویژه در آبهای عمیق‌تر که سکوها شناور جهت حفاری مورد نیاز می‌باشد، بیشتر است. باید به این نکته توجه داشت که هزینه‌های اکتشاف در نواحی دریایی به مراتب بیش از نواحی خشکی می‌باشد.^۲ به طور عمده وجود عدم اطمینان در مطالعات زمین‌شناسی، ویژگی‌های سنگ مخزن و سیال درجا، فرآیندهای جابه‌جایی در تخلیه طبیعی و طراحی الگوهای مهندسی در ازدیاد برداشت (بازیافت‌های ثانویه و ثالثیه) ریسک‌های متعددی را در بهره‌برداری از مخازن نفتی مطرح می‌کند.

از جمله ریسک‌های تولید می‌توان به ریسک‌های مربوط به تأسیسات سرچاهی، جداسازی گاز همراه با نفت استخراج شده به منظور تزریق به میادین نفتی یا انتقال به شبکه سراسری گاز کشور اشاره نمود. این در حالی است که در انتقال نفت خام به پایانه‌های صادرات و انتقال به مخازن جهت ذخیره‌سازی با خطوط لوله و انتقال از میادین دریایی توسط تانکرهای شناور^۳ به ترمینال‌های ساحلی، ریسک‌های متعددی مطرح می‌شود که شناخت و کمی کردن و مدیریت آنها از مسائل اساسی در بیمه‌های مرتبط با حوزه انتقال است.

ریسک‌های مشابهی نیز در صنعت گاز مطرح است که البته در حوزه انتقال و ذخیره‌سازی، بر تنوع و شدت آنها و گستردگی خسارات ناشی از بروز حادثه افزوده می‌گردد. اما سنگین‌ترین خطرات و عدم اطمینان‌ها مربوط به صنایع پتروشیمی و پالایشگاه‌ها می‌باشد، زیرا ماهیت عملکردی آنها به گونه‌ای است که فرآیندها توأم با حرارت و فشار زیاد می‌باشد.

ذخیره‌سازی، شامل ذخیره‌سازی نفت خام، مایعات گازی و ذخیره‌سازی فرآورده‌ها می‌باشد. مخازن ذخیره‌سازی با توجه به حجم قابل ملاحظه مواد خام و محصولات ذخیره شده همواره در معرض خطرات جدی قرار دارند که در صورت وقوع حادثه، شاهد خسارات بسیار سنگینی خواهیم بود. ذخیره‌سازی در مخازن بزرگ با ظرفیت حداقل یک میلیون بشکه همواره نگرانی‌هایی نسبت به بروز حادثه را به همراه دارد و لزوم به‌کارگیری اصول ایمنی را ضروری می‌سازد. معمولاً سه نوع مخزن^۴ برای نگهداری فرآورده‌های نفتی مورد استفاده قرار می‌گیرد: مخازن سقف ثابت، مخازن سقف شناور و مخازن کرولی یا استوانه‌ای^۵.

مخازن ظروف تحت فشار در حالت‌های پر شدن سریع و یا تحت خلأ قرار گرفتن ناشی از تخلیه سریع همیشه در معرض خطر قرار دارند. از دلایل انفجار مخازن می‌توان به عوامل زیر اشاره کرد: فشار مازاد فیزیکی که سبب ایجاد شکاف و ترکیدن مخزن می‌شود، انفجار ناشی از مخلوط مواد قابل اشتعال و هوا در شرایط مناسب و واکنش‌های سریع به وجود آمده در اطراف مخازن سبب آسیب دیدن جداره مخزن و یا نشت مواد موجود در مخزن می‌شود.

آنچه در صنایع پالایش و پتروشیمی مورد توجه است پردازش و فرآورش مواد هیدروکربوری تحت حرارت بالا و فشار بالا^۶ می‌باشد که همین امر سبب افزایش تعداد ریسک‌های ناشی از عملیات و گسترش دامنه خسارات وارد شده می‌گردد. آلودگی‌های زیست محیطی ناشی از ترکیبات نامطلوب سولفور و فلزات سنگین نیز در این گونه صنایع قابل توجه می‌باشد.

توزیع مواد هیدروکربوری و یا فرآورده‌های حاصل از پالایش آنها از طریق خطوط لوله، حمل‌ونقل جاده‌ای، تانکر ریلی^۷ و حمل‌ونقل دریایی انجام می‌شود که بررسی ریسک‌های مرتبط در هر حوزه از موضوع این مقاله خارج است.

شناسایی و ارزیابی ریسک‌ها در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی که ماهیتاً از پیچیدگی

حوزه‌های فنی و مهندسی صنایع نفت، گاز و پتروشیمی با دانش و تخصص موجود در شرکت‌های بیمه داخلی بیشتر آشنا شوند و به ارتقاء این تخصص‌ها توجه بیشتری مبذول دارند.

دوم آنکه ارائه واحدهای آموزشی در موضوعات بیمه‌ای در دانشکده‌های فنی-مهندسی مرتبط با صنایع نفت و انرژی و ترویج مطالعات و پژوهش‌های مرتبط با موانع و راهکارهای ارائه محصولات جدید بیمه‌ای در صنایع می‌تواند سازوکار مناسبی در راستای آشنایی مهندسان فنی با مسائل بیمه‌ای این صنعت باشد. در این خصوص می‌توان به اهمیت تهیه گزارش‌های فنی برای شناسایی و ارزیابی ریسک در عملیات مختلف در حوزه‌های اکتشاف، بهره‌برداری، خطوط لوله، پالایشگاه‌ها و بخش‌های مختلف پتروشیمی و سایر زمینه‌های مرتبط به ویژه مخازن نگهداری مایعات گازی و سایر فرآورده‌های اشتعال‌زا اشاره کرد.

نکته سومی که می‌توان عنوان کرد ضرورت برنامه‌ریزی و اجرای دوره‌های تحصیلات تکمیلی به منظور پرورش متخصصان میان رشته‌ای در حوزه‌های اقتصاد، بیمه، مهندسی نفت و انرژی و حقوق بیمه و انرژی در دانشگاه صنعت نفت است که از جمله اقدامات اساسی است که باید برای تأمین نیروهای متخصص صورت پذیرد. چهارم، تأسیس دفتر تخصصی مدیریت ریسک در زنجیره عملیات نفت، گاز و پتروشیمی در ساختار سازمانی وزارت نفت به منظور توسعه و یکپارچه‌سازی طراحی و تدوین و اجرای برنامه‌های بیمه‌ای در تمامی عملیات مرتبط با وظایف این وزارتخانه و شرکت‌های تابعه، از اقدامات دیگری است که باید هر چه زودتر انجام شود. حاصل آنکه ضرورت همکاری‌های بسیار نزدیک صنعت بیمه و صنایع نفت، گاز و پتروشیمی در ارتقاء ظرفیت‌های بالقوه و استفاده بهینه از همه امکانات داخلی صنعت بیمه از یک سو و بهره‌گیری از ظرفیت‌های موجود کارشناسی اعم از دانشگاهی و مراکز پژوهشی برای تقویت دانش ارزیابی ریسک‌های مرتبط با صنایع نفت و انرژی از اقدامات بسیار اساسی است که باید صورت پذیرد. این امر با توجه به اجرایی شدن طرح بزرگ تحول در صنعت بیمه کشور از یک سو و محدود شدن دسترسی به بیمه‌گران معتبر اتکایی خارجی از سوی دیگر حائز اهمیت فراوان است.

جمع‌بندی و نتیجه‌گیری: بهینه‌سازی برنامه جامع بیمه در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی

هدف اصلی به حداقل رساندن هزینه‌های بیمه‌ای^{۲۱} است که باید با رعایت موارد زیر انجام شود:

- پوشش بر اساس برآورد حداکثر خسارت محتمل^{۲۲}،
- امکان‌سنجی ایجاد ظرفیت‌های خود بیمه‌گری در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی،
- حداکثرسازی استفاده از ظرفیت شرکت‌های بیمه داخلی،
- بررسی دقیق بازارهای جهانی و کشف نرخ و شرایط مناسب برای بیمه‌های اتکایی،
- تقویت توان فنی و ظرفیت مالی شرکت‌های بیمه که از اهم سیاست‌های مناسب برای تحول صنعت بیمه نیز به شمار می‌آید،
- آشنایی بیشتر مدیران ارشد صنایع نفت، گاز و پتروشیمی از توانایی‌های شرکت‌های بیمه‌ای،
- شناخت صنعت بیمه از نیازهای بیمه‌ای شرکت‌های نفت، گاز و پتروشیمی،
- توجه بیشتر به بیمه‌نشست و آلودگی محیط زیست از سوی بیمه‌گران و تشویق سازمان‌های حفاظت از محیط‌زیست به اجباری کردن این‌گونه بیمه‌نامه‌ها،
- توجه بیشتر به بیمه‌های عدم‌النتفع از سوی بیمه‌گران،
- ایجاد بستر لازم برای تقویت تعامل شرکت‌های بیمه داخلی در ارائه پوشش‌های بیمه‌ای متناسب با پروژه‌های بزرگ نفت و انرژی از طریق تقویت کنسرسیوم‌هایی بین شرکت‌های مستقیم و اتکایی داخلی،
- استانداردسازی برای تعیین سطوح پروژه‌های نفت و انرژی به لحاظ میزان ریسک‌های موجود با توجه به ویژگی‌های فنی-مهندسی هر یک از آنها و تشویق شرکت‌های بیمه داخلی به افزایش توان فنی و ظرفیت پذیرش پوشش‌های بیمه‌ای متناسب با هر یک از سطوح فوق‌الذکر،
- تشویق شرکت‌های بیمه خصوصی به تأسیس دفاتر خدمات مشاوره‌ای برای مدیریت ریسک در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی با استفاده از کارشناسان میان رشته‌ای به منظور افزایش کیفیت بیمه‌نامه‌های صادره برای پروژه‌های بزرگ نفت

خسارت وارده به اشخاص ثالث (TPL)، خسارت توقف در تولید (BI) و خسارت ناشی از شکست ماشین‌آلات (MB) ضروری می‌باشد.

یکی از مراحل انتقال ریسک، خرید پوشش‌های بیمه‌ای است که از آن طریق می‌توان ریسک را میان بیمه‌گران و بیمه‌گزاران و یا بیمه‌گران و بیمه‌گران اتکایی توزیع کرد. پویایی و توسعه سریع صنایع نفت و انرژی که متکی بر توسعه دانش فنی است یکی از دلایل اصلی در به کارگیری روش‌های پیشرفته آنالیز ریسک و معرفی محصولات جدید بیمه‌ای و لذا توسعه صنعت بیمه در کشورهای پیشرفته صنعتی بوده است. متأسفانه در کشور ما سهم صنایع نفت و انرژی از صنعت بیمه کشور با جایگاه این صنایع در اقتصاد ملی همخوانی لازم را ندارد. به عنوان مثال، کل سرمایه وارد شده صنایع نفت و انرژی به صنعت بیمه داخلی در سال ۱۳۸۸ حدود ۵۲ میلیارد دلار بوده که حدود ۲ درصد از پرتفوی صنعت بیمه کشور را تشکیل می‌دهد. میزان واگذاری به خارج در سال ۱۳۸۶ نیز معادل ۵۸ درصد بوده که در سال ۱۳۸۸-۱۳۸۷ به ۴۳ درصد کاهش یافته است.^{۱۹}

چالش‌ها و فرصت‌های صنعت بیمه در بیمه‌های نفت و انرژی

در این بخش به چالش‌های صنعت بیمه مرتبط با صنایع نفت، گاز و پتروشیمی می‌پردازیم. نخست می‌توان از فقدان بانک اطلاعاتی جامع از ریسک‌های موجود در صنایع یاد شده نام برد که سبب شده است از یک سو شاهد نارسایی در شناسایی بازارهای بیمه‌ای در این صنایع باشیم و از سوی دیگر، نتوانیم محصولات متنوع بیمه‌ای و به ویژه محصولات جدید منطبق با نیازهای روزافزون این صنایع را که ناشی از رشد دانش فنی است تولید نماییم.

دوم آنکه، تنگناهای ارزیابی ریسک‌های مرتبط با نفت و انرژی در حوزه‌های مختلف از جمله اکتشاف، تولید، توسعه میادین نفت و گاز، خطوط انتقال، پالایشگاه‌ها، ذخیره‌سازی‌ها، شبکه پخش فرآورده‌ها و عملیات مختلف در صنایع پیچیده پتروشیمی را می‌توان کمبود نیروهای متخصص در صنعت بیمه کشور دانست.

در راستای مدیریت ریسک در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی ابتداء ریسک‌های موجود شناسایی شده و پس از طبقه‌بندی آنها به کمی‌سازی و ارزیابی خسارت‌های ناشی از وقوع حوادث و سپس کنترل ریسک‌ها مبتنی بر صرفه‌های اقتصادی پرداخته شود.

سوم، ماهیت ساختارهای مالی و فنی در شرکت‌های بیمه که با ساختارهای پویا و مدرن صنایع نفت، گاز و پتروشیمی سازگاری زیادی ندارد از دیگر مواردی است که باید مورد توجه مدیران ارشد صنعت بیمه در کشور قرار گیرد.

چهارم، از یک سو برآورد دقیقی از میزان نیاز کشور به بیمه اتکایی خارجی با توجه به اهمیت اتکایی خارجی صورت نگرفته و از سوی دیگر، ظرفیت‌های داخلی نیز به دقت برآورد نشده است.

پنجم، تعامل علمی بین شرکت‌های بیمه با پژوهشگاه‌ها و مراکز تحقیقاتی در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی در برآورد دقیق‌تر از ریسک‌های موجود در این صنایع از مسائل ضروری می‌باشد که متأسفانه به قدر کافی مورد توجه واقع نشده و لذا شاهد افزایش وابستگی شرکت‌های بیمه به متخصصان و منابع اطلاعاتی خارج از کشور هستیم.

علاوه بر موارد فوق، ضعف توان مالی شرکت‌های بیمه داخلی را باید متذکر شد که آماده‌سازی بیشتر آنها برای افزایش ظرفیت پذیرش بیمه‌های انرژی را ضروری می‌سازد.

چالش‌ها و فرصت‌های موجود در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی در بهره‌گیری کافی از پوشش‌های بیمه‌ای داخلی

اکنون به چالش‌ها و فرصت‌هایی می‌پردازیم که در صنایع نفت، گاز و پتروشیمی برای توسعه کاربرد پوشش‌های بیمه‌ای وجود دارد و علی‌القاعده باید مورد توجه مدیران ارشد این صنایع قرار گیرد. نخست آنکه ضروری است مدیران ارشد در

سوت اصلاح قیمت‌ها به صدا در آمد

طرح هدفمندسازی یارانه‌ها که بنا بود از نیمه دوم امسال اجراء شود بالاخره از شامگاه شب ۲۷ آذر ماه آغاز شد. قبل از اعلام اجرای طرح هدفمندسازی، رئیس جمهوری در یک مصاحبه تلویزیونی به تشریح نحوه اجرای این طرح پرداخت و با بیان اینکه گام بعدی اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها را سال آینده بر خواهیم داشت، ابراز امیدواری کرد که نمایندگان مجلس همکاری‌های مورد نظر را برای تصویب لایحه بودجه سال آینده به عمل بیاورند. بر اساس اطلاعیه شماره یک ستاد هدفمند کردن یارانه‌ها، مرحله نهایی اجرای قانون هدفمند کردن یارانه‌ها منی بر اصلاح قیمت‌های حامل‌های انرژی، آرد، نان، آب شرب روستا و شهر و پرداخت یارانه‌های نقدی خانوارها از ساعت ۲۴ شب ۲۷ آذر ماه در سراسر کشور آغاز شد. حامل‌های انرژی مشمول اصلاح قیمت عبارتند از: بنزین موتور، نفت گاز (گازوئیل)، نفت کوره، گاز مایع، گاز خودرو، نفت سفید، گاز طبیعی و برق. همچنین بر اساس اطلاعیه شماره دو ستاد هدفمند کردن یارانه‌ها، میزان سهمیه و قیمت‌های جدید بنزین و گازوئیل و گاز خودرو (CNG) در حوزه حمل‌ونقل که بر اساس قانون هدفمند کردن یارانه‌ها تعیین شده برای وسایط نقلیه بنزین سوز، گاز سوز و گازوئیل به شرح ذیل اعلام شد:

۱- سهمیه بنزین خودروها اعم از شخصی و عمومی و موتورسیکلت بدون تغییر و معادل سهمیه آبان ۱۳۸۹ تعیین می‌شود.

۲- بنزین معمولی سهمیه‌ای، به قیمت هر لیتر ۴۰۰۰ ریال و بنزین معمولی غیرسهمیه‌ای به قیمت هر لیتر ۷۰۰۰ ریال و گاز خودرو (CNG) هر متر مکعب به قیمت ۳۰۰۰ ریال تعیین می‌شود.

۳- سوخت کلیه خودروهای گازوئیل سوز با توجه به نوع و کاربری سهمیه‌بندی شده و گازوئیل سهمیه‌ای خودروهای گازوئیل سوز به قیمت هر لیتر ۱۵۰۰ ریال و گازوئیل غیرسهمیه‌ای به قیمت هر لیتر ۳۵۰۰ ریال تعیین و از طریق کارت هوشمند سوخت قابل استفاده خواهد بود.

۴- به منظور حمایت از بخش کشاورزی، ضمن تعیین سهمیه سوخت مراکز و ماشین‌آلات این بخش قیمت هر لیتر گازوئیل سهمیه‌ای ۱۵۰۰ ریال و قیمت غیرسهمیه‌ای ۳۵۰۰ ریال تعیین می‌گردد.

همچنین با آغاز مرحله دوم قانون هدفمندی یارانه‌ها یعنی اصلاح قیمت‌ها، جزئیات و نحوه افزایش قیمت آب نیز اعلام شد. بر اساس بخشنامه دولت، متوسط قیمت جدید آب شهری در بخش خانگی ۲۵۰ تومان و آب روستایی معادل ۱۰۰ تومان تعیین شده است. همچنین جزئیات پله‌های تعریف شده برای مصرف آب شهری در بخش خانگی به گونه‌ای است که به ازای مصرف تا ۵ متر مکعب قیمت آب معادل ۱۰۷ تومان؛ ۵ تا ۱۰ متر مکعب ۱۳۰ تومان؛ ۱۰ تا ۱۵ متر مکعب ۱۴۲ تومان؛ ۱۵ تا ۲۰ متر مکعب ۱۶۵ تومان؛ ۲۰ تا ۲۵ متر مکعب ۱۹۲ تومان؛ ۲۵ تا ۳۰ متر مکعب ۲۳۲ تومان؛ ۳۰ تا ۳۵ متر مکعب ۲۹۴ تومان؛ ۳۵ تا ۴۰ متر مکعب ۳۶۸ تومان؛ ۴۰ تا ۵۰ متر مکعب ۴۷۰ تومان و برای بالاتر از ۵۰ متر مکعب نیز معادل ۸۵۰ تومان از مشترکان بخش خانگی شهرها دریافت خواهد شد. به علاوه، تعرفه جدید آب در بخش صنعت ۴۰۰ تومان، بخش تجاری ۶۹۲ تومان و بخش عمومی و اداری ۵۴۰ تومان تعیین شده است. در خصوص قیمت برق نیز تعرفه جدید در مناطق عادی و غیر تابستان به شرح زیر اعلام شده است:

از صفر تا ۱۰۰ کیلو وات ساعت ۲۷۰ ریال؛ از ۱۰۰ تا ۲۰۰ کیلو وات ساعت ۳۲۰ ریال؛ از ۲۰۰ تا ۳۰۰ کیلو وات ساعت ۷۲۰ ریال؛ از ۳۰۰ تا ۴۰۰ کیلو وات ساعت ۱۳۰۰ ریال؛ از ۴۰۰ تا ۵۰۰ کیلو وات ساعت ۱۵۰۰ ریال؛ از ۵۰۰ تا ۶۰۰ کیلو وات ساعت ۱۹۰۰ ریال و از ۶۰۰ کیلو وات ساعت به بالا ۲۱۰۰ ریال خواهد بود.

و انرژی کشور و کاهش وابستگی به خدمات مشاوره‌ای ارائه شده توسط کارگزاران خارجی به ویژه با توجه به تحریم‌های فعلی و به تبع آن، افزایش دانش فنی متخصصان داخلی این حوزه،
- و بالاخره رعایت دقیق‌تر اخلاق حرفه‌ای بیمه‌گری

منابع و مأخذ

- ۱- بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران، گزارش‌های متعدد
- ۲- سهامیان مقدم، جواد (۱۳۸۸)، «چالش‌های صنعت بیمه در ایران»، سایت تخصصی بیمه ایران.
- ۳- کریم‌خان زند، حسین (۱۳۸۸)، «تعاملات صنعت بیمه و نفت کشور» سایت تخصصی بیمه ایران.
- 4- Kearney, Kimbley and Amy P.Pauls (2010)T offshore oil and gas Drilling, what you need to know about risks and insurance Coverages, Chicago: miller.
- 5- King, Rawle O. (2010), «deepwater horizon oil spill disaster: risks, recovery, and insurance implications», US congressional research service.
- 6- Nizialek, Philip D. (2009), «insurance matters in the oil and gas industry», AAPL Gulf coast land institute.
- 7- Sharp, D. W. (2010), offshore oil and gas insurance, London: witherby.

پی‌نوشت:

1- Captive Insurance

۲- از ۷۸ میدان نفتی فعال موجود در کشور تنها ۱۶ میدان در مناطق دریایی واقع شده که شامل حفاری در آب‌های عمیق نمی‌شود. بنابر این ریسک‌های مرتبط با میدان نفتی در نواحی خشکی در کشور ما کمتر از میدان دریایی نیست هر چند خطر نشت و فوران و آتش‌سوزی در حوزه میدان دریایی قابل توجه است و نیازمند مطالعات ویژه‌ای در خصوص ارزیابی سنجش ریسک می‌باشد.

3-Shuttle Tanker

۴- کاربردهای اصلی مخازن در پالایشگاه‌ها، ترمینال‌ها (شامل ترمینال‌های خطوط لوله، ترمینال‌های فروش و ترمینال‌های ذخیره و نگهداری) و صنایع شیمیایی است.
۵- برای نگهداری بوتان، پروپان، گاز مایع، بنزین‌های سبک و به طور کلی مواد شیمیایی سبک مورد استفاده قرار می‌گیرد.

6-High Pressure-High Temperature (HP-HT)

7-Rail tanker

8-Property Damage

9-Bodily Injury

10- Direct Loss

11- Indirect Loss

12- Business Interruption (BI)

13- Loss of Profit

14- Advance Loss off Profit

۱۵- به عنوان مثال می‌توان به آتش‌سوزی ناشی از ریزش گدازه (Torch Fires)، آتش‌سوزی ناشی از ابر بخار (Vapour Fires)، انفجار ابر بخار (Vapour Cloud Explosion)، انفجار داخلی (Internal Explosion) و حریق حوضچه‌ای (Pool Fires) اشاره نمود.

16-Procedures

17- Estimated Maximum Loss

18- Maximum Probable Loss

۱۹- گزارش‌های منتشره توسط بیمه مرکزی جمهوری اسلامی ایران

20-Cost Minimization

21-Maximum Probable Loss (MPL)

22-Captive Insurance